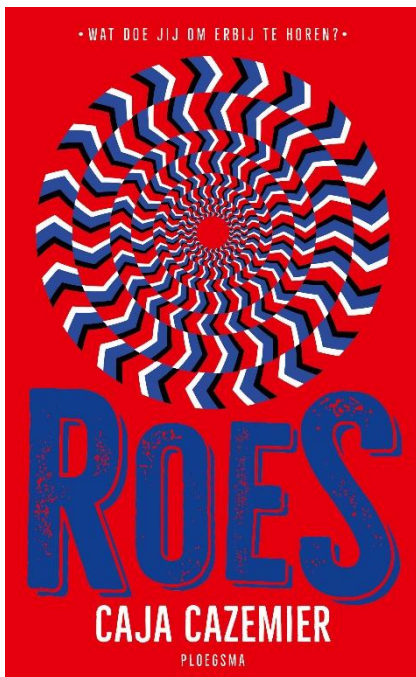

Lessuggesties bij *Roes* – Caja Cazemier

Jeugdroman | 13+ | Uitgeverij Ploegsma (2019)

Over *Roes*

Het leven is een feestje dat gevierd moet worden, vinden Lola, Yvar en hun vrienden. En dat doen ze dan ook: met drinken, blowen en soms ook met een ballonnetje lachgas. Lang leve de lol! Maar ze komen er ook achter dat brak zijn niet zo handig is als je een proefwerk moet leren. En dat het niet fijn is om tegen je ouders te liegen. Ieder voor zich moeten ze bepalen wat ze ervoor overhebben om erbij te horen.

Een eigentijds jongerenboek over drinken, blowen en lachgas, en het effect daarvan op je leven.

1 Discussie over het boek

Voer een kringgesprek met de leerlingen over fragmenten uit het boek. Kies een of meer onderwerpen om te bespreken.

Het boek

Lees het hoofdstuk voor dat begint op pagina 114, verteld vanuit het perspectief van Lola. Vraag aan de leerlingen wat zij van dit fragment vinden. Komt het alcohol- en druggebruik van de hoofdpersonen op hen geloofwaardig over? Kennen zij jongeren van 15-16 die veel drinken en blowen? Hebben ze zij zelf weleens een jointje gerookt, alcohol gedronken of een ballonnetje lachgas geprobeerd? Maakt het fragment hen nieuwsgierig naar drinken, blowen en lachgas, of zorgt het er juist voor dat ze er voorlopig niet aan zullen beginnen?

Alcoholgebruik

Een belangrijk onderwerp in het boek is alcoholgebruik. De schrijfster wil jongeren met haar boek informeren over de risico's daarvan. Zijn de leerlingen bekend met deze risico's? Als de leerlingen die niet kennen, bespreek dan de informatie uit het kader hierna of ga eventueel in op de overheids campagne [NIX18](#).

Lees daarna de volgende fragmenten voor: p. 88-89; p. 142-144, p. 123-125.

Kunnen de leerlingen benoemen welke risico's van middelengebruik in deze fragmenten naar voren komen? (p. 88-89: *Lola herinnert zich niet wat ze met Maas in bed heeft gedaan toen ze dronken was, en is daardoor heel bang dat ze zwanger is: 4+7; p. 142-144: Maas rijdt dronken tegen een paaltje en verliest een tand: 5; Yvars gitaarspel gaat achteruit doordat hij meer drinkt dan oefent: 3.*)

Wat vinden de leerlingen van deze fragmenten? Vinden ze het realistisch beschreven? Zijn ze hierdoor meer doordrongen van de risico's van alcohol? Of denken ze dat het allemaal zo'n vaart niet zal lopen?

Risico's van alcoholgebruik bij jongeren

- 1 Alcohol kan de ontwikkeling van je hersenen verstoren. Tot je 24^e is je brein nog volop in ontwikkeling, en alcoholgebruik kan dan leiden tot verandering van karakter of gedrag.
- 2 Veelvuldig alcoholgebruik kan leiden tot verslaving.
- 3 Alcohol leidt tot minder goede school-, studie- en werkprestaties.
- 4 Je vrijt vaker onveilig als je gedronken hebt.
- 5 Wanneer je drinkt, vermindert je reactievermogen en heb je minder controle. Daardoor heb je meer kans op ongelukken en agressief gedrag.
- 6 Als je veel drinkt in korte tijd, kun je een alcoholvergiftiging krijgen. Je zenuwstelsel raakt verdoofd, waardoor je bewusteloos kunt raken of in coma, soms zelfs met de dood tot gevolg.
- 7 Wanneer je veel alcohol in korte tijd drinkt, kun je een black-out krijgen. Je herinnert je dan niet meer wat je gedaan hebt toen je dronken was. Dit kan leiden tot blijvende hersenschade.

Ouders

De ouders van Lola, Yvar en Maas gaan allemaal anders om met het alcoholgebruik van hun kind. Lola's ouders verbieden Lola om alcohol te drinken voor haar achttiende, en ze krijgt huisarrest als ze dronken thuiskomt (lees eventueel p. 77-79 voor). Yvars moeder wil niet dat Yvar drinkt en vertelt hem over de risico's, maar legt de verantwoordelijkheid bij hemzelf (zie p. 95-96). De ouders van Maas vinden het geen probleem dat hun kind drinkt, zetten zelfs bier klaar in de koelkast (zie p. 170-171).

- Wat is volgens de leerlingen de beste aanpak – die van Maas' ouders, die van Lola's ouders of die van Yvars ouders – en waarom? Laat de leerlingen hierover discussiëren.
- Hebben de leerlingen thuis weleens een discussie over alcohol? En hoe reageren hun eigen ouders daarop, wat is hun standpunt? Komen deze standpunten overeen met die in het boek, of zijn er nog andere standpunten?
- Hebben de leerlingen afspraken met hun ouders gemaakt over alcoholgebruik?

Groepsdruk

Een ander belangrijk thema in het boek is groepsdruk. Kunnen leerlingen die het boek hebben gelezen, navertellen hoe groepsdruk in het boek tot stand komt? (*Het drank- en druggebruik in het boek begint heel onschuldig, als een spelletje op een gezellige avond, maar langzamerhand wordt de alcohol steeds belangrijker en vinden Lola en Yvar en hun vrienden het pas gezellig als er drank in het spel is. Wie niet meedoet, is niet gezellig en hoort er niet echt bij.*)

Lees p. 137-142 en 153-157 voor. Yvar wil eigenlijk niet meer drinken, maar laat zich toch steeds overhalen, omdat de rest van de groep het wel blijft doen. Lees daarna p. 72-73 en 98-99 voor. Benthe is standvastiger: zij wil geen middelen gebruiken en laat zich ook niet overhalen. Dit leidt ertoe dat ze buiten de groep valt.

- Vinden de leerlingen de strijd die Yvar met zichzelf voert om aan de groepsdruk van zijn vrienden te ontkomen, overtuigend beschreven? Laat de leerlingen voorbeelden noemen.
- Identificeren zij zich meer met Yvar of met Benthe? Kunnen ze uitleggen waarom?

- Kunnen zij situaties noemen waarin zij de druk van een groep ervaren? Of hebben ze hier weinig last van?

2 Experimenten over groepsdruk

Begin als de sfeer in de groep het toelaat zonder al te veel toelichting met het volgende experiment over groepsdruk (dat [hier](#) te zien is).

Geef zes leerlingen de opdracht om net zolang met een colaflesje te schudden totdat de cola helemaal is verworpen tot schuim. Betrek vijf van deze leerlingen vooraf in het complot en vertel ze dat dit onmogelijk is, maar dat ze moeten blijven schudden. De zesde leerling krijgt dit niet te horen. Blijft de onwetende persoon schudden omdat de andere vijf ook blijven schudden, of besluit hij of zij er uit zichzelf mee te stoppen? De kans is groot dat de onwetende leerling niet uit zichzelf zal stoppen, als de anderen dat niet doen.

Dit experimentje is losjes gebaseerd op een wereldberoemd onderzoek van de wetenschapper Solomon Asch, die in de jaren vijftig een experiment uitvoerde waarbij hij aantoonde dat sociale druk ervoor kan zorgen dat een persoon dingen zegt of doet die overduidelijk niet correct zijn. In het onderzoek gaf de overgrote meerderheid het verkeerde antwoord op een vraag, en de proefpersonen conformeerden zich daaraan.

Ga vervolgens dieper in op het onderwerp groepsdruk (of begin daarmee, als u het hiervoor beschreven experiment met de colaflesjes niet kunt uitvoeren in de klas). Vraag de leerlingen wat ze weten van groepsdruk. Groepsdruk is de druk die wordt uitgeoefend op één of meer personen om ervoor te zorgen dat ze zich conformeren aan de normen en waarden van de groep. Het ontstaat door de menselijke behoefte erbij te willen horen en de behoefte aan sociaal contact. Kunnen leerlingen redenen noemen om toe te geven aan groepsdruk? (Bijvoorbeeld: bang om afgewezen te worden of gezichtsverlies te lijden, graag aardig gevonden worden, geen vrienden willen verliezen). Kunnen ze ook positieve kanten van groepsdruk benoemen? (Bijvoorbeeld: je neemt de gewoonten van een groep over: als er niet gerookt wordt, zul je ook niet snel gaan roken. Ook bij sport kan groepsdruk voor eenheid in teams zorgen: allemaal voor hetzelfde doel gaan).

Hoewel sommige leerlingen zullen zeggen niet gauw te zwichten voor groepsdruk, blijkt uit verschillende onderzoeken dat mensen dat wel snel geneigd zijn te doen. Een grappig filmpje van een experiment over groepsdruk in de wachtkamer van een huisarts is [hier](#) te zien. Ook in het televisieprogramma *Mindf*ck* is een soortgelijk experiment gedaan, met dezelfde uitkomst, dat is [hier](#) te vinden. Wat vinden de leerlingen hiervan?

3 Een verbod op het recreatief gebruik van lachgas?

Lees het eerste hoofdstuk uit het boek voor, of pagina 114-118, waarin de hoofdpersonen lachgas gebruiken. In de media is de laatste tijd meer aandacht voor het toenemende gebruik van lachgas. Door veelvuldig gebruik werden mensen onwel, en ook in het verkeer heeft het geleid tot ongelukken. Daarom gaan er stemmen op om de vrije verkoop ervan te verbieden.

- Laat de leerlingen onderzoeken wat de risico's van het gebruik van lachgas zijn, en waarom staatssecretaris Blokhuis van het Ministerie van Volksgezondheid onderzoekt of een verbod op recreatief gebruik mogelijk is (meer informatie is [hier](#) te vinden). Laat ze vervolgens een kort betoog houden (schriftelijk of mondeling) waarom ze vinden dat de vrije verkoop van lachgas al dan niet verboden moet worden.

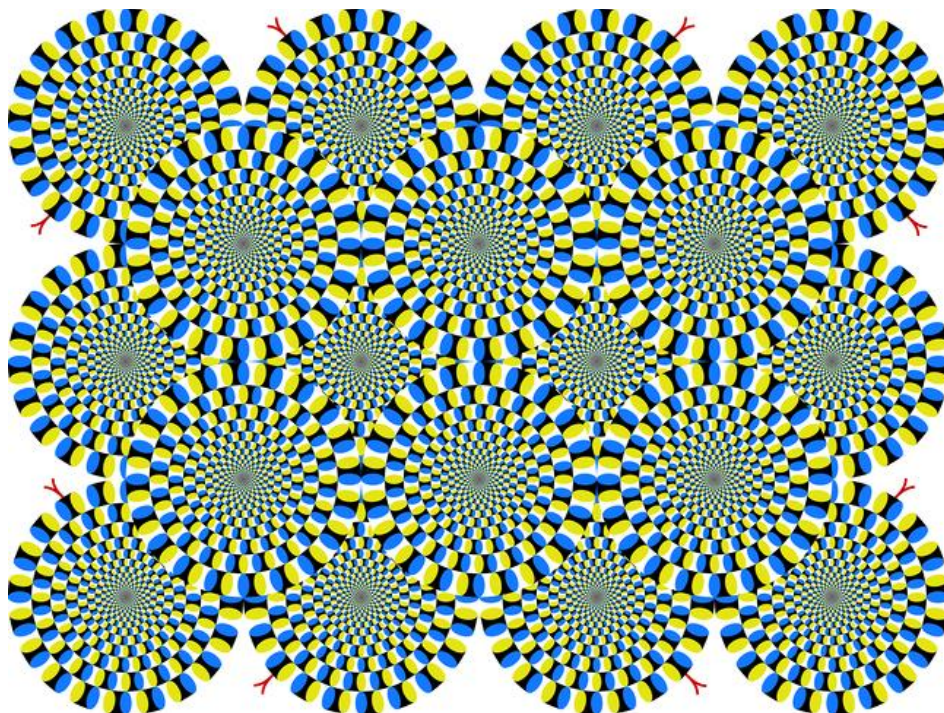
- Een andere mogelijkheid is om de leerlingen in groepjes te verdelen en ieder groepje een bepaald aspect van het gebruik van lachgas te laten onderzoeken en voor de groep te presenteren. Bijvoorbeeld:
 - Welke gezondheidsrisico's kleven er aan het gebruik van lachgas?
 - Welke ongelukken zijn er onder invloed van lachgas gebeurd?
 - Hoe kan het dat sinds 2016 de verkoop van lachgas toeneemt?
 - Wat zijn de voordelen van een verbod op vrije beschikbaarheid van lachgas?
 - Wat zijn de nadelen van zo'n verbod?

Start vervolgens een groepsdiscussie over de voors en tegens van een verbod van recreatief gebruik van lachgas. Kunnen de leerlingen tot overeenstemming komen?

Tip: Eventueel kunt u de discussie in de vorm van een debat voeren. Wijs daarbij een groepje leerlingen aan die argumenten vóór een verbod inbrengen en leerlingen die argumenten tegen een verbod inbrengen. Wijs ook enkele leerlingen aan als jury. Beide groepen wijzen een woordvoerder aan die twee minuten de tijd krijgt om hun argumenten te delen. Vervolgens proberen ze elkaars argumenten te pareren. De jury bepaalt wie de sterkste argumenten had en het debat dus gewonnen heeft.

4 Optische illusies

Laat de leerlingen de afbeelding op het omslag zien. Wat valt ze op? Als je enige tijd vanuit een bepaalde hoek naar de steeds kleiner wordende cirkels kijkt, beginnen ze voor je ogen te draaien. De vormgever van het omslag, Nanja Toebak, gebruikt dit beeld als een speelse manier om grafisch de roes uit te beelden die alcohol en drugs teweeg kunnen brengen. De cirkels draaien natuurlijk niet echt, het is een optische illusie: je hersenen houden je voor de gek. Als je de afbeelding bekijkt, moeten je hersenen alle informatie in één keer verwerken. En omdat het een complexe afbeelding is (negen steeds kleinere cirkels, die zijn opgebouwd uit kleine v-vormen), vallen je hersenen terug op 'trucjes'. Je hersenen interpreteren de cirkels als een draaiende spiraal. De omslagafbeelding lijkt gebaseerd op het werk van de kunstenaar Kitaoka:

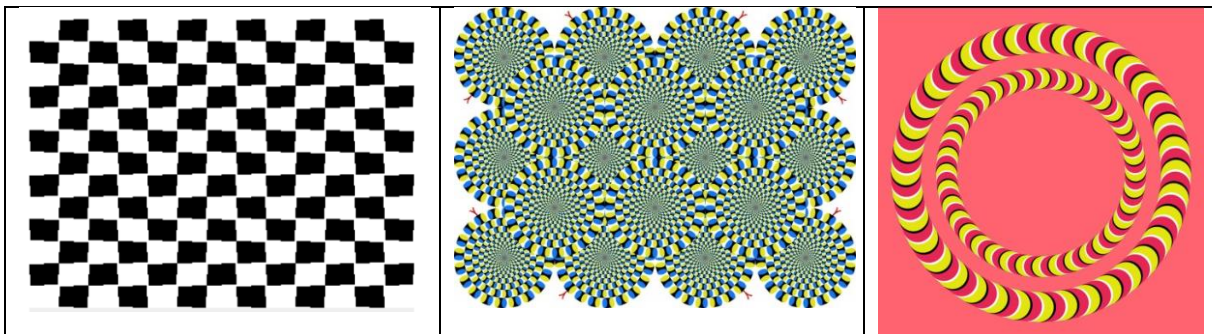
©Akiyoshi Kitaoka 2013

Wat je ziet, komt dus niet altijd overeen met de werkelijkheid. Onze hersenen hebben allerlei systemen ontwikkeld die ons gezichtsvermogen helpen om wat we zien te interpreteren. Bij optische illusies slaan die systemen de plank mis: ze laten iets zien wat niet klopt.

Een interessant artikel over hoe en waarom deze optische illusies werken, is [hier](#) te vinden.

- Verdeel de leerlingen in groepjes en laat ze onderzoek doen naar optische illusies op internet. Laat ze één afbeelding kiezen en nagaan op welke manier de optische illusie wordt gecreëerd. Laat ze hun bevindingen presenteren aan de groep.
- Laat de leerlingen zelf een optische illusie tekenen, door het namaken van de omslagafbeelding, een van de volgende voorbeelden of een afbeelding van internet. Hang ze na afloop op in de klas en test ze uit.

Deze lessuggestie hoort bij *Roes* van Caja Cazemier, uitgegeven door uitgeverij Ploegsma (2019). Kijk voor meer informatie over Caja Cazemier en haar boeken op: Kinderboeken.nl/Cazemier en Cajacazemier.nl. Kijk voor meer lesmateriaal op: Kinderboeken.nl/lesmateriaal

